

KULTURMILJÖ
HALLAND

FEMSJÖ SMÅSKOLA

Utvändig renovering

Britt-Marie Lennartsson

DOKUMENTATION AV EN RENOVERING

Femsjö småskola, Femsjö Prästgård 2:2, Femsjö socken, Hylte kommun

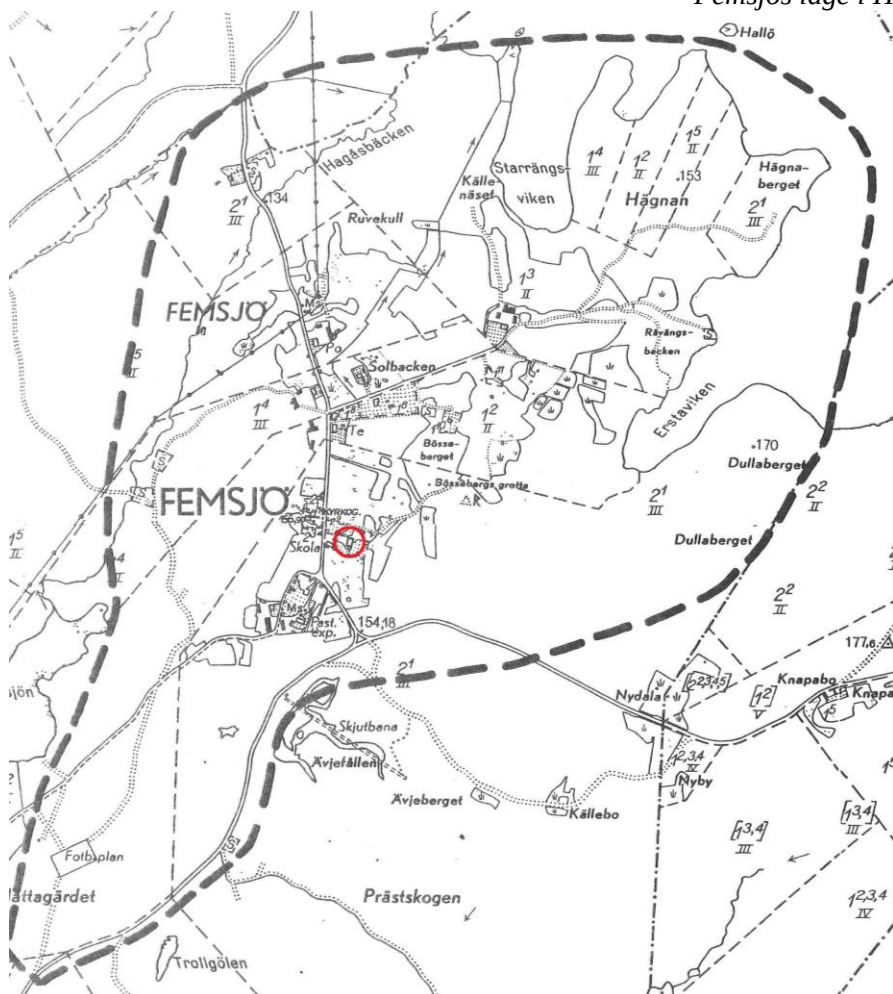
2015:18

OMSLAGSBILD	2015-35-34
FOTO	Britt-Marie Lennartsson, Kulturmiljö Halland
TEXT	Britt-Marie Lennartsson
DIARIENUMMER	2015-163

Femsjös läge i Hallands län

Karta över Femsjö kyrkby, riksintresse för kulturmiljövården, med folkskolan markerad med en röd ring.

RAPPORT ÖVER RENOVERING

Femsjö småskola, Femsjö socken, Hylte kommun

D nr 2015-163

Lst d nr 434-9328-14

Britt-Marie Lennartsson

Under sommar och hösten 2015 har renoveringsarbeten utförts på Femsjö småskola. Ägaren Stiftelsen Femsjö skola har vid renoveringen erhållit bidrag från Länsstyrelsen till de antikvariska överkostnaderna. Bidraget förutsätter att arbetena utförs i samråd med antikvarisk medverkande, Kulturmiljö Halland och i enighet med Länsstyrelsens anvisningar.

Arbetena har utförts av Femsjö Bygg AB. Den antikvariska medverkan har utförts av bebyggelseantikvarie Britt-Marie Lennartsson, Kulturmiljö Halland, som även ansvarat för föreliggande rapport. Arkivmaterialet förvaras hos Kulturmiljö Halland, Bastionsgatan 3, d nr 2015-163.

Historik och beskrivning

Femsjö småskola ligger intill folkskolan i centrala byn vid kyrkan och prästgården. Folkskolan byggdes 1878-79; en stor timrad byggnad på stengrund, klädd med faluröd panel, vitmålade snickerier. Småskolan uppfördes 1903 i liknande stil som en vinkelrätt placerad flygelbyggnad till folkskolan. Den har en enklare prägel samt ett något säregnet uttryck genom att den har så få fönster på framsidan. Förklaringen till detta finns i interiören då skolsalens kateder och svarta tavla vetter mot denna sida väster om den centrerade entrén. Genom en strävan efter symmetri i fasaden avstod man troligen även från att placera ett fönster i lärarebostaden som låg öster om entrén. Skolsalarnas karaktär är bevarade såtillvida att golvet vid katedrarna ännu är upphöjt, kateder och svarta tavlan finns kvar liksom fast skåpsinredning som troligtvis fick sin utformning vid renoveringen 1954.

Stiftelsen Femsjö skola äger och förvaltar flera viktiga byggnader i riksintresset Femsjö kyrkby. Delar av skolbyggnaderna är, liksom stiftelsens övriga byggnader, hyreslägenheter, vilket också är en viktig funktion för livet i orten. Femsjö har idag ett stort antal besökare; skolor, turister och boende i vandrarhem. Besökarna vill bl.a. uppleva den genuina kyrkbyn, kyrkan med medeltida anor, Elias Friesminnet samt naturslingor som anlagts i Elias Fries anda. Det finns även slingor för cykelturism. Stiftelsens byggnader spelar en viktig roll i besöksnäringen då de f.d. skolbyggnaderna används som samlingslokaler, vandrarhem, museum samt en nybyggd paviljong som utformats som ett kombinerat museum/informationscentrum och grillplats.

Femsjö kyrka och skolor omkring 1930 och 1950, <http://www.hyltevykort.se/>

Femsjö folkskola med nymålad veranda. Ett äldre foto visar att verandan en gång haft rikligare snickarglädje. Den har någon gång bytts till en enklare variant, lite mer i en anda av jugend eller nationalromantik. Samma stil återfinns på de äldre verandorna på småskolan.

Kulturhistoriskt värde

Femsjö kyrkby är ett riksintresse för kulturmiljövården enligt miljöbalken som välbevarad kyrkbymiljö med skola, medeltida kyrka, kyrkstall, prästgård och äldre gårdar mm. Vid prästgården finns en minnessten och ett museum över bygdens store son Elias Fries, som var framstående botanist och mykolog under 1800-talet, men även filosof, lärare, akademiledamot och riksdagsman.

Skolbyggnaderna är en viktig del av riksintresset, genom sin placering vid kyrkan centralt i miljön samt genom sin f.d. funktion, men även genom sin nuvarande funktioner som samlingslokaler och vandrarhem. Byggnaderna är välbevarade och har klass B i inventeringen för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse i Hylte kommun med byggnadshistoriskt, samhällshistoriskt, miljöskapande, identitetsvärde, autenticitet och pedagogiskt värde. Det är därför av stor vikt att byggnaderna bevaras och renoveras varsamt för att bibehålla husens eget värde men även för hela kulturmiljön i Riksintresset.

Skadebild

Taket var i behov av underhåll. Återkommande läckage har uppstått, framför allt kring takkupor. Taket var täckt med betongpannor vilket inte stämde överens med byggnadens karaktär och kulturhistoriska värde. Verandorna; en på framsidan och en på baksidan samt en på östra gaveln var rötskadade och i behov av underhåll. De hade också vid senare tiders renoveringar och ändringar fått något modern prägel. Fönstren och panelen var i behov av en översyn. Fönstren i takkuporna mot baksidan, i söder, var sentida, troligen 1990-tal och har en felaktig storlek i förhållande till kupan. Under arbetes gång visade sig att väggen på gaveln mot öster vara i dåligt skick.

Utförda arbeten

Arbetena har i korthet har bestått av:

Betongpannor har tagits bort. Taket har täckts med underlagsduk. Ovanpå duken lades bär- och ströläkt och slutligen takpannor av tvåkupigt rött lertegel från Vittinge.

Takkupornas lutning är ca 13-14 grader, och tegelpannor kräver ca 22 grader enligt byggnormen idag. Pga. den låga lutningen täcktes därför takkupornas tak in med röd bandplåt. På så sätt får de också en överensstämmande utformning som med folkskolan intill. Även skorsten och ventilationsskorstenar har plåtkläts. I samband med detta har sidorna på takkuporna kläts med ny träpanel; oprofilerad locklist i varierade bredder som målats med röd slamfärg. Takkupor och gavlar har försetts med nya vindskivor, i hela längder utan skarvar. Vindskivorna har målats vita.

Nytt tak har också lagts på taken över verandorna/förstuvistarna på baksidan mot söder samt på östra gaveln. Taken har täckts med samma tegelpannor som på taket. På verandan mot framsidan har

rötskadade delar byts och en ny utformning har skapats längs ovankanten för att skapa mer överensstämmelse med husets ålder och den veranda som finns på folkskolan intill. Även på verandan på östra gaveln fanns rötskador. Dess räcken hade också en modern prägel. Rötskadade delar har därför bytts och ersatts med ett utseende som bättre stämmer överens med husets ålder och kulturhistoriska värde. Utseendet bygger på de äldre ursprungliga delar som bevarats samt den veranda som finns kvar på folkskolan intill.

Alla fönster har renoverats; dåliga delar byts, bågarna har kittats och målats. I takkuporna på baksidan har nya fönster tillverkats i trä med fast spröjs, tillverkade av Traryd. Dess storlek beträffande höjden har ändrats för att bättre passa in i kuporna och få en bättre funktion.

Panelen på gavelnsidorna har bytts, samt några meter av baksidans östra kant. Ny panel har satts upp i fulla längder istället för som tidigare då de bröts i bjälklagshöjd av en horisontell bräda. Detta bedömdes vara en sentida utformning som dessutom är olämplig ur hållbarhetssynpunkt. Panelen är av oprofilerad locklist, varierade bredder för att återskapa en levande och äldre karaktär. Panelen har målats med röd slamfärg. Väggen underpanelen på den östra gaveln var i dåligt skick; rötskadad och otät. Den östra delen av huset är tillbyggd senare och har en sämre stomme än den västra delen som är timrad. Därför täcktes denna gavel in med 18 mm plyfa och därpå förhydningspapp, luftspalt och ytterst panel. Väggen har därmed blivit ca 3 cm tjockare, vilket dock inte är märkbart rent upplevelsemässigt.

Huset har försetts med nya knutbrädor vilka målats vita istället för röda som tidigare. Den röda kulören gav huset en viss karaktär som ekonomibyggnad. Den vita färgen har valts för att skapa en bättre samklang med den äldre folkskolan och markera husets symbolvärde som skola; en viktig byggnad i socknen.

Foton

Foton är tagna digitalt. Originalbilder förvaras i arkivet hos Kulturmiljö Halland, Bastionsgatan 3 i Halmstad. Följande filmer i arkivet innehåller fotografier som visar Femsjö Prästgård före, under och efter denna renovering:

Film nr	Datum	Fotograf
2015-35	2014-11-10	Britt-Marie Lennartsson
	2015-09-08	Britt-Marie Lennartsson
	2015-11-11	Britt-Marie Lennartsson

Foto innan renoveringen

Småskolan från nordost med entréer till bostadslägenheterna.

På gavlarna var panelen avdelad av en horisontellt placerad plank.

Det som upplevs som husets framsida är en sluten fasad då skolsalarnas svarta tavla ligger i delen väster om balkongen/verandan. Den helt röda fasaden ger huset en karaktär av ekonomibyggnad.

Foton under renoveringen

Taket läggs om, har täckts med underlagspapp och läktats.

Verandan på östra gaveln var till viss del bevarad, men räcken hade förenklats och moderniserats. Väggen och taket är ännu klätt med pärlspont.

Fönstren i takkuporna mot söder var relativt sentida, troligen 1990-tal. Deras höjd gjorde dock att karmen och bågens nederkant låg precis i höjd med takfallet nedanför.

Foto efter renoveringen

Byggnaden har nu fått rött lertegel över alla takfall, utom takkuporna med pulpettak som har klätts med bandplåt. Skorstenarna har klätts in med röd plåt.

Knutarna är numera vitmålade. Verandan på framsidan har försetts med samma typ av dekorativa bågar som de äldre verandorna. Någon gång i framtiden kan även balkong och verandaräcken ses över beträffande utformning. Fasaden kommer att målas i sin helhet längre fram.

Västra gaveln mot vägen med ny panel.

Östra gaveln har fått ny panel. Väggen har flyttats ut ca 3 cm genom renoveringen vilket inte påverkar helhetsupplevelsen. Alla fönster har renoverats.

Verandan på östra gaveln har renoverats. De äldre bevarade detaljerna finns ännu kvar såsom pärlsponten och pelarnas utseende. Räcken har dock nytillverkats liksom räcket vid trappan. Utformningen är dock inspirerad från de äldre delarna.

Postadress: Bastionsgatan 3 | 302 43 Halmstad | Tel: 035-19 26 00
E-post: kansli@kulturmiljohalland.se | Hemsida: www.kulturmiljohalland.se